

Βρυξέλλες, 3 Δεκεμβρίου 2024
(OR. en)

16366/24

SOC 888
GENDER 255
SAN 681

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

Αποστολέας: Γενική Γραμματεία του Συμβουλίου

Αποδέκτης: Αντιπροσωπίες

αριθ. προηγ. εγγρ.: 15976/24

Θέμα: Συμπεράσματα του Συμβουλίου για την καλύτερη ψυχική υγεία των
γυναικών και των κοριτσιών με την προαγωγή της ισότητας των φύλων

Επισυνάπτονται για τις αντιπροσωπίες τα συμπεράσματα του Συμβουλίου για το ανωτέρω θέμα, όπως εγκρίθηκαν από το Συμβούλιο EPSCO κατά τη σύνοδό του στις 2 Δεκεμβρίου 2024¹.

¹ Στο κείμενο ενσωματώθηκαν επίσης συντακτικές διορθώσεις ελάσσονος σημασίας.

**Συμπεράσματα του Συμβουλίου για
την καλύτερη ψυχική υγεία των γυναικών και των κοριτσιών με την προαγωγή της ισότητας
των φύλων**

ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΈΝΩΣΗΣ

ΑΝΑΓΝΩΡΙΖΟΝΤΑΣ ΟΤΙ:

1. η Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης ορίζει ότι «η δράση της Ένωσης, η οποία συμπληρώνει τις εθνικές πολιτικές, αποβλέπει στη βελτίωση της δημόσιας υγείας, καθώς και στην πρόληψη της ανθρώπινης ασθένειας σε όλες τις μορφές της και στην αποτροπή των πηγών κινδύνου για την σωματική και ψυχική υγεία».
2. Το άρθρο 8 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης προβλέπει ότι «Σε όλες τις δράσεις της, η Ένωση επιδιώκει να εξαλειφθούν οι ανισότητες και να προαχθεί η ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών».
3. Η ισότητα των φύλων και τα ανθρώπινα δικαιώματα βρίσκονται στον πυρήνα των ευρωπαϊκών αξιών. Η ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών αποτελεί θεμελιώδη αρχή της Ευρωπαϊκής Ένωσης η οποία κατοχυρώνεται στις Συνθήκες και στον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
4. Ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης ορίζει ότι «κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στη σωματική και διανοητική ακεραιότητά του».

5. Στα πρόσφατα συμπεράσματά του σχετικά με την ψυχική υγεία, το Συμβούλιο αναγνωρίζει ότι «τα προβλήματα ψυχικής υγείας συνδέονται με πολλές μορφές ανισοτήτων, όπως, για παράδειγμα, εκείνες που αντιμετωπίζουν τα άτομα που βρίσκονται σε ευάλωτη κατάσταση, οι μειονότητες, οι περιθωριοποιημένες ομάδες και τα άτομα που βρίσκονται σε μειονεκτούσες κοινωνικοοικονομικές καταστάσεις, συμπεριλαμβανομένων όσων λαμβάνουν υπηρεσίες μακροχρόνιας φροντίδας, τα άτομα που βιώνουν μοναξιά και κοινωνική απομόνωση, τα παιδιά και οι νέοι, οι ηλικιωμένοι, οι γυναίκες, τα ΛΟΑΔΜ άτομα², οι καρκινοπαθείς, τα άτομα με αναπηρία, οι πρόσφυγες, οι μετανάστες, οι κρατούμενοι και τα άτομα που αντιμετωπίζουν έλλειψη στέγης». Σύμφωνα με τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών, η διάσταση της ισότητας των φύλων και η αρχή «κανείς στο περιθώριο» είναι ζωτικής σημασίας για την αντιμετώπιση των ανισοτήτων στον τομέα της ψυχικής υγείας³.
6. Όπως αναφέρεται στην ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με μια ολοκληρωμένη προσέγγιση της ψυχικής υγείας, «η ψυχική υγεία αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της υγείας. Πρόκειται για μια κατάσταση ευεξίας στην οποία τα άτομα αξιοποιούν τις δυνατότητές τους και είναι σε θέση να αντιμετωπίζουν τα άγχη της ζωής και να συμβάλλουν στην κοινότητά τους. Η ψυχική υγεία αποτελεί προϋπόθεση για μια παραγωγική οικονομία και μια συμπεριληπτική κοινωνία και υπερβαίνει τα ατομικά ή οικογενειακά ζητήματα». Στην ανακοίνωση τονίζεται ότι οι γυναίκες έχουν σχεδόν διπλάσιες πιθανότητες από τους άνδρες να βιώσουν κατάθλιψη. Τονίζεται επίσης η ανάγκη να αντιμετωπισθούν οι ανισότητες μεταξύ γυναικών και ανδρών στην πρόσβαση στην απασχόληση και στην κατανομή των ευθυνών όσον αφορά τις οικιακές εργασίες και τη φροντίδα της οικογένειας. Τονίζει ότι «καθοριστικοί παράγοντες για την ψυχική υγεία αλληλεπιδρούν με υφιστάμενες κοινωνικές ανισότητες, με αποτέλεσμα ορισμένα άτομα να διατρέχουν υψηλότερο κίνδυνο να έχουν κακή ψυχική υγεία από άλλα». Οπότε, «όταν οι διακρίσεις λόγω φύλου, φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού, καθώς και η βία και το μίσος λειτουργούν ως αιτίες κακής ψυχικής υγείας, η προώθηση της ισότητας στις κοινωνίες μας αποτελεί σημαντικό εργαλείο για την πρόληψη».

² Βλ. τη στρατηγική της Επιτροπής για την ισότητα των ΛΟΑΔΜ 2020-2025 [COM (2020) 698 final]

³ Συμπεράσματα του Συμβουλίου σχετικά με την ψυχική υγεία, 15971/23, σημείο 24.

7. Στην ανακοίνωση της Επιτροπής τονίζεται επίσης ότι «οι χώρες θα πρέπει επίσης να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις που σχετίζονται με την πρόληψη των προβλημάτων ψυχικής υγείας ευάλωτων κοινοτήτων, να ενισχύσουν την έγκαιρη αναγνώριση προβλημάτων ψυχικής υγείας, να προβούν σε έγκαιρες παρεμβάσεις και στήριξη και να αντιμετωπίσουν τη σύνδεση μεταξύ αποκλεισμού, ανισοτήτων και ψυχικής υγείας, αυξάνοντας τις προσπάθειες για την καταπολέμηση των διακρίσεων, της ρητορικής μίσους και της βίας».
8. Όπως αναφέρεται στη στρατηγική της Επιτροπής για την ισότητα των φύλων 2020-2025, είναι απαραίτητο να επιδιωχθεί μια «διττή προσέγγιση: λήψη στοχευμένων μέτρων για την επίτευξη της ισότητας των φύλων σε συνδυασμό με εντονότερη συνεκτίμηση της διάστασης του φύλου». Η στρατηγική αναφέρει επίσης ότι «η Επιτροπή θα ενισχύσει τη συνεκτίμηση της διάστασης του φύλου συμπεριλαμβάνοντάς τη συστηματικά σε όλα τα στάδια του σχεδιασμού πολιτικής σε κάθε τομέα δραστηριοτήτων της ΕΕ, τόσο εσωτερικών όσο και εξωτερικών».

ΣΗΜΕΙΩΝΟΝΤΑΣ ΟΤΙ:

9. «Οι ανισότητες που σχετίζονται με το φύλο, την εθνοτική καταγωγή, τη γεωγραφική θέση, συμπεριλαμβανομένου του χάσματος μεταξύ αστικών και αγροτικών περιοχών, την εκπαίδευση, την ηλικία και τον γενετήσιο προσανατολισμό, την ταυτότητα φύλου»⁴, όπως αναφέρεται στην ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με μια ολοκληρωμένη προσέγγιση της ψυχικής υγείας, «έχουν σημαντικό αντίκτυπο στην ψυχική υγεία του πληθυσμού»⁵, ιδίως των γυναικών και των κοριτσιών. Στην ανακοίνωση της Επιτροπής τονίζεται επίσης ότι τα άτομα είναι πιθανό να ανήκουν ταυτόχρονα σε μία ή σε περισσότερες ευάλωτες ομάδες, γεγονός που καταδεικνύει την ανάγκη να καταπολεμούνται πολλαπλές και διασταυρούμενες μορφές διακρίσεων. Οι διακρίσεις αυτές μπορεί να έχουν σοβαρές συνέπειες στις γυναίκες και στα κορίτσια και στα βιώματά τους από διακρίσεις είναι δυνατόν να υπεισέρχονται διάφοροι διασταυρούμενοι παράγοντες, όπως η φυλή, το χρώμα, η εθνοτική καταγωγή ή η κοινωνική προέλευση, τα γενετικά χαρακτηριστικά, η γλώσσα, η θρησκεία ή οι πεποιθήσεις, οι πολιτικές ή οποιεσδήποτε άλλες απόψεις, η υπαγωγή σε εθνική μειονότητα, η περιουσία, η γέννηση και η αναπηρία, καθώς και οι παράγοντες που αναφέρθηκαν πιο πάνω· όλα αυτά τα χαρακτηριστικά μπορούν να καθορίσουν τις ευκαιρίες και τις ιδιαίτερες προκλήσεις τους.

⁴ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών σχετικά με μια ολοκληρωμένη προσέγγιση της ψυχικής υγείας, COM (2023) 298 final, σελίδα 19.

⁵ Ομοίως.

ΑΝΑΓΝΩΡΙΖΟΝΤΑΣ ΟΤΙ:

10. Στον Στόχο Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ) 3 των Ηνωμένων Εθνών σχετικά με την άνευ διακρίσεων πρόσβαση σε ποιοτικές βασικές υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης υπογραμμίζεται η σημασία της διασφάλισης υγιούς ζωής και της προώθησης της ευημερίας για όλους, σε όλες τις ηλικίες, συμπεριλαμβανομένης της ψυχικής υγείας⁶. Εν τω μεταξύ, ο ΣΒΑ 5 επικεντρώνεται στην υλοποίηση της ισότητας των φύλων και στη χειραφέτηση όλων των γυναικών και των κοριτσιών.
11. Η Πλατφόρμα Δράσης του Πεκίνου περιλαμβάνει τον τομέα «Γυναίκες και υγεία» ως έναν από τους δώδεκα κρίσιμους τομείς ανησυχίας και αναφέρεται ότι οι γυναίκες έχουν το δικαίωμα να απολαμβάνουν το μέγιστο δυνατό επίπεδο τόσο σωματικής όσο και ψυχικής υγείας. Αναφέρει επίσης ότι πολλές από τις παθήσεις που πλήττουν τους άνδρες πλήττουν επίσης και τις γυναίκες, αλλά εκείνες τις βιώνουν διαφορετικά.
12. Σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Δράσης του ΠΟΥ για την ψυχική υγεία για την περίοδο 2021-2025, η ψυχική υγεία και ευεξία απειλούνται από πληθώρα παραγόντων σε ατομικό, κοινωνικό και περιβαλλοντικό επίπεδο, μεταξύ των οποίων η φτώχεια και η στέρηση· τα χρέη και η ανεργία· και η βία και οι συγκρούσεις. Επιπλέον, οι γυναίκες με ψυχικές παθήσεις και ψυχοκοινωνικές, διανοητικές, γνωστικές και νευροαναπτυξιακές αναπηρίες συγκαταλέγονται μεταξύ εκείνων που διατρέχουν τον υψηλότερο κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού.
13. Όπως προκύπτει από πρόσφατα στοιχεία του Eurofound, από το σύνολο των εργαζομένων, οι γυναίκες είναι περισσότερο εκτεθειμένες σε βία και παρενόχληση στην εργασία, συμπεριλαμβανομένης της ψυχολογικής και σεξουαλικής παρενόχλησης, αναφέρουν δε συχνότερα από τους άνδρες ότι βιώνουν χαμηλά επίπεδα ευημερίας και αντιμετωπίζουν οικονομικές δυσκολίες. Αυτό συνδέεται με το γεγονός ότι οι γυναίκες υπερεκπροσωπούνται σε χαμηλόμισθες θέσεις εργασίας όπου οι ψυχοκοινωνικές συνθήκες που επικρατούν είναι προβληματικές⁷.

⁶ Ηνωμένα Έθνη, Υπηρεσία Οικονομικών και Κοινωνικών Υποθέσεων: Στόχος βιώσιμης ανάπτυξης 3.

⁷ Eurofound (2023), Ψυχοκοινωνικοί κίνδυνοι για την ευημερία των εργαζομένων: Διδάγματα από την πανδημία COVID-19, Ευρωπαϊκή τηλεφωνική έρευνα για τις συνθήκες εργασίας, 2021, σ. 36-38· Eurofound (2022), Working conditions in the time of COVID-19: Implications for the future [Συνθήκες εργασίας την περίοδο της COVID-19: επιπτώσεις για το μέλλον], Ευρωπαϊκή τηλεφωνική έρευνα για τις συνθήκες εργασίας 2021, σ. 104· [Απασχόληση και κοινωνικές εξελίξεις στην Ευρώπη \(ESDE\), Επισκόπηση 2023](#), κεφάλαιο 2.

14. Κάθε άνθρωπος μπορεί να αντιμετωπίσει προβλήματα ψυχικής υγείας· πλήττουν σημαντικά τους άνδρες, οι οποίοι έχουν και περισσότερες πιθανότητες αυτοκτονίας. Σχεδόν 8 στους 10 ανθρώπους που αυτοκτονούν (77 %) είναι άνδρες. Από την άλλη πλευρά, το ποσοστό των *αποπειρών* αυτοκτονίας είναι υψηλότερο στις γυναίκες και οι ψυχικές παθήσεις στις οποίες συχνά οφείλονται οι αυτοκτονικές σκέψεις και συμπεριφορές (ιδίως κατάθλιψη και άγχος) είναι πιο διαδεδομένες στις γυναίκες.⁸ Οι γυναίκες αντιμετωπίζουν επίσης ιδιαίτερες προκλήσεις και ανησυχίες στον τομέα της ψυχικής υγείας, συμπεριλαμβανομένων παθήσεων, ασθενειών ή διαταραχών που αφορούν αποκλειστικά τις γυναίκες, όπως η επιλόχεια κατάθλιψη, ή που εμφανίζονται συχνότερα στις γυναίκες, ή που έχουν διαφορετικούς παράγοντες κινδύνου για τις γυναίκες, ή που εκδηλώνονται διαφορετικά στις γυναίκες και στους άνδρες (για παράδειγμα, διαταραχή μετατραυματικού στρες). Αυτό αναδεικνύει πόσο σημαντικό είναι να υιοθετηθεί μια προσέγγιση της ψυχικής υγείας που να λαμβάνει υπόψη τη διάσταση του φύλου και επίσης να αναγνωρίζει ότι τα αίτια, οι παράγοντες κινδύνου, οι διαγνώσεις και τα συμπτώματα των προβλημάτων ψυχικής υγείας, συμπεριλαμβανομένων των ψυχικών διαταραχών, καθώς και η εξέλιξη των διαφόρων νόσων ή διαταραχών παρουσιάζουν σημαντικές διαφορές ανάλογα με το φύλο. Επιπλέον, εμπόδια λόγω φύλου, συμπεριλαμβανομένου του στιγματισμού, των στερεοτύπων γύρω από τα φύλα και των διακρίσεων για οποιονδήποτε λόγο, μπορούν να δυσχεραίνουν την πρόσβαση των γυναικών και των κοριτσιών, αλλά και των ανδρών και των αγοριών, σε υπηρεσίες ψυχικής υγείας.

⁸ Υπηρεσία Έρευνας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου: Η ψυχική υγεία στην ΕΕ, Ενημερωτικό σημείωμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, 2023.

15. Τα στερεότυπα γύρω από τα φύλα και οι παραδοσιακοί ρόλοι των φύλων έχουν σοβαρή επίδραση στις ζωές των γυναικών και των κοριτσιών, ενώ παράγοντες όπως η υπερκόπωση, κάθε μορφή βίας (περιλαμβανομένης της σεξουαλικής βίας και της έμφυλης και ενδοοικογενειακής βίας), η παρενόχληση, η ψυχολογική υπερφόρτωση, η οικονομική πίεση και εξάρτηση μπορούν να οδηγήσουν σε κατάθλιψη, εξάντληση, διαταραχή μετατραυματικού στρες, διατροφικές διαταραχές, διαταραχές οφειλόμενες στη λήψη ουσιών κλπ. Δεδομένου ότι οι γυναίκες είναι περισσότερο εκτεθειμένες σε αυτούς τους παράγοντες και ότι οι γυναίκες και τα κορίτσια όλων των ηλικιών έχουν διαφορετικές ανάγκες για την ψυχική τους υγεία και ευεξία, χρειάζεται απαραίτητως στοχευμένη υποστήριξη της ψυχικής υγείας ώστε να βελτιωθούν τα αποτελέσματα περί ψυχικής υγείας, καθώς και στοχευμένα μέτρα για την αντιμετώπιση των διαρθρωτικών ανισοτήτων και την ενίσχυση της ισότητας των φύλων, με σκοπό να διασφαλιστεί η ευημερία των κοριτσιών και των γυναικών από την παιδική ηλικία μέχρι τα γηρατειά. Παράλληλα με τη διεπιστημονική στήριξη απαιτούνται επίσης πολιτικές που θα αποσκοπούν στην αντιμετώπιση του χάσματος μεταξύ των φύλων και στην ελάφρυνση του ψυχικού φόρτου λόγω παροχής φροντίδας· κατά κύριο δε λόγο πολιτικές που να εστιάζουν σε ολόκληρο το φάσμα των αναγκών των γυναικών για υγεία και φροντίδα, συμπεριλαμβανομένης της βελτίωσης των κοινωνικών υπηρεσιών, των υπηρεσιών μακροχρόνιας φροντίδας και των υπηρεσιών ψυχικής υγείας.
16. Οιοδήποτε πρόσωπο βιώνει έμφυλη βία βρίσκεται σε ευάλωτη κατάσταση και αυτό ισχύει ιδιαίτερα για τις γυναίκες και τα κορίτσια. Η οδηγία της ΕΕ για την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της εξ οικείων βίας αναγνωρίζει ότι η εξ οικείων βία και η βία κατά των γυναικών έχουν αρνητικές συνέπειες στην ψυχική τους υγεία και ότι τα θύματα που πλήττονται από διατομεακές διακρίσεις διατρέχουν αυξημένο κίνδυνο να υποστούν βία. Επιπλέον, αναγνωρίζει ότι τα παιδιά που καθίστανται μάρτυρες εξ οικείων βίας εντός της οικογένειας ή της οικιακής μονάδας διατρέχουν αυξημένο κίνδυνο ψυχικών ασθενειών, τόσο βραχυπρόθεσμα όσο και μακροπρόθεσμα. Η εφαρμογή αυτής της οδηγίας, καθώς και άλλων σχετικών διεθνών πράξεων που αναφέρονται στο παράρτημα των παρόντων συμπερασμάτων, θα συμβάλει στην προστασία της ψυχικής υγείας των γυναικών, μεταξύ άλλων, μέσω μέτρων που θα αντιμετωπίζουν τη σεξουαλική παρενόχληση στην εργασία, καθώς και μέσω κατάρτισης και ενημέρωσης που θα παρέχεται σχετικά με το θέμα αυτό σε επαγγελματίες με εποπτικά καθήκοντα στον εργασιακό χώρο.

17. Από ανάλυση αυτοαξιολογήσεων της ψυχικής ευεξίας σε διάφορες πληθυσμιακές ομάδες προκύπτει ότι οι γυναίκες στην Ευρώπη αναφέρουν χαμηλότερα επίπεδα ψυχικής ευεξίας ασχέτως δομής της οικογένειας, ηλικίας, ύψους εισοδημάτων, χώρας γέννησης ή αναπηρίας. Υπεισέρχονται δυνητικά κοινωνικοί καθοριστικοί για την ψυχική υγεία παράγοντες. Το χάσμα μεταξύ των φύλων όσον αφορά τη φροντίδα αποτελεί βασικό παράγοντα ανισότητας μεταξύ των φύλων και διακρίσεων εις βάρος των γυναικών και, ως εκ τούτου, έχει σημαντικό αντίκτυπο στη σωματική και ψυχική τους υγεία. Επιπλέον, οι μη αμειβόμενοι φροντιστές, πρωτίστως γυναίκες, διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο να υποφέρουν από μοναξιά και απομόνωση οι οποίες αποτελούν μείζονες παράγοντες κινδύνου για την ψυχική υγεία.
18. Οι γυναίκες εξακολουθούν να επωμίζονται το μεγαλύτερο μέρος της παροχής φροντίδας και, κατά συνέπεια, οι πιθανότητες να προσαρμόζουν τον αμειβόμενο χρόνο εργασίας τους είναι μεγαλύτερες από εκείνες των ανδρών. Η οδηγία για την ισορροπία μεταξύ επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής επιδιώκει να αντιμετωπίσει την άνιση κατανομή των ευθυνών φροντίδας μεταξύ ανδρών και γυναικών, διευκολύνοντας τον συνδυασμό επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής για όσους εργαζομένους είναι γονείς ή φροντιστές, μεταξύ άλλων μέσω της άδειας πατρότητας και της μη μεταβιβάσιμης γονικής άδειας για την οποία αμείβονται όλοι οι γονείς. Παράλληλα, δύο συστάσεις του Συμβουλίου α) σχετικά με την προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα: οι στόχοι της Βαρκελώνης για το 2030 και β) σχετικά με την πρόσβαση σε οικονομικά προσιτή και υψηλής ποιότητας μακροχρόνια φροντίδα προωθούν μέτρα για την ενίσχυση της προσβάσιμης, οικονομικά προσιτής και υψηλής ποιότητας φροντίδας για παιδιά και άλλα εξαρτώμενα άτομα στην πορεία της ζωής τους. Σκοπός αυτών των μέτρων είναι να ελαφρύνουν την πίεση που υφίστανται οι οικογένειες και να προαχθεί η δικαιότερη κατανομή των ευθυνών φροντίδας ανάμεσα στις γυναίκες και τους άνδρες, προς όφελος όλων. Για την ψυχική υγεία των γυναικών, οι οποίες εκτελούν περισσότερες αμειβόμενες και μη αμειβόμενες εργασίες φροντίδας από ό,τι οι άνδρες, είναι σημαντικό να παρέχεται χωρίς αποκλεισμούς, προσβάσιμη, οικονομικά προσιτή και υψηλής ποιότητας προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα και μακροχρόνια φροντίδα για παιδιά και άλλα εξαρτώμενα άτομα.

ΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΣ ΥΠΟΨΗ ΟΤΙ:

19. Οι γυναίκες και τα κορίτσια, όπως και οι άνδρες και τα αγόρια, μπορούν να αντιμετωπίσουν μια σειρά από προβλήματα ψυχικής υγείας λόγω του φύλου τους σε όλη τη διάρκεια της ζωής τους. Μερικά από τα προβλήματα που αφορούν την ψυχική υγεία είναι πιο διαδεδομένα ανάμεσα στις γυναίκες και τα κορίτσια.

20. Τα ψηφιακά εργαλεία και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης μπορούν να έχουν θετικό αντίκτυπο στην ψυχική υγεία, παρέχοντας μεταξύ άλλων πρόσβαση σε πληροφορίες, ομάδες υποστήριξης και υπηρεσίες ψυχοθεραπείας, αλλά μπορούν επίσης να επηρεάσουν αρνητικά την ψυχική υγεία. Τα παιδιά και οι νέοι, ιδίως δε τα κορίτσια και οι νεαρές γυναίκες, είναι ιδιαίτερα εκτεθειμένα σε κινδύνους όπως οι βλαβερές επιπτώσεις του διαδικτυακού περιεχομένου στην εικόνα που έχει κανείς για το σώμα του και ο κίνδυνος κυβερνοβίας, συμπεριλαμβανομένης της κυβερνοπαρενόχλησης, όπως επισημαίνεται στην πρόσφατα εκδοθείσα οδηγία για την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της εξ οικείων βίας. Η έκθεση σε αυτά τα είδη περιεχομένου μπορεί επίσης να ενισχύει τα έμφυλα στερεότυπα, ακόμη και να ενθαρρύνει τη βίαιη συμπεριφορά έναντι των κοριτσιών και των γυναικών, με αρνητικές επιπτώσεις στην ψυχολογική εξέλιξη των παιδιών και των νέων.
21. Οι νέοι διαμοιράζουν συχνά μεγάλες ποσότητες δεδομένων στο διαδίκτυο χωρίς να κατανοούν πλήρως τη χρήση ή τις επιπτώσεις που αυτό μπορεί να έχει. Είναι ιδιαίτερα σημαντικό να αντιμετωπιστούν οι ανησυχίες για εθιστικές και παραπλανητικές επιδιώξεις και για την υπερβολική διαδικτυακή παρακολούθηση από τους παρόχους ψηφιακών υπηρεσιών. Επιπλέον, υπάρχει σοβαρός κίνδυνος τα παιδιά και οι νέοι άνθρωποι, ιδίως δε τα κορίτσια και οι νεαρές γυναίκες, να πέσουν θύματα παραπληροφόρησης, χειραγώγησης και κακοποίησης, καθώς και της έμφυλης βίας που διευκολύνεται από την τεχνολογία, συμπεριλαμβανομένης της παρενοχλητικής κυβερνοπαρακολούθησης, της διαδικτυακής σεξουαλικής παρενόχλησης, του μη συναινετικού διαμοιρασμού προσωπικού ή παραποιημένου υλικού και της ανεπιθύμητης αποστολής εικόνων, βίντεο ή άλλου υλικού που απεικονίζει γεννητικά όργανα. Τα Ηνωμένα Έθνη αναφέρουν ότι οι γυναίκες έχουν 27 φορές περισσότερες πιθανότητες να υποστούν επίθεση στο διαδίκτυο από ό,τι οι άνδρες⁹. Επιπλέον, η έκθεση στην πορνογραφία από μικρή ηλικία, καθώς και σε ακραίο και βίαιο περιεχόμενο, και η χρήση της GenAI στο πλαίσιο της σεξουαλικής κακοποίησης παιδιών και/ή της έμφυλης βίας, έχουν επίσης αρνητικές επιπτώσεις την ψυχική υγεία των κοριτσιών και εντείνουν τη μισογυνική συμπεριφορά. Όλοι αυτοί οι παράγοντες μπορούν να βλάψουν σημαντικά την υγεία των κοριτσιών και τη σωματική και ψυχική τους ανάπτυξη.

⁹ Πρόληψη της έμφυλης βίας που διευκολύνεται από την τεχνολογία (TF GBV) — Αντίδραση στο θεματολόγιο του 2030 και στο «κοινό μας θεματολόγιο» με προορατικό μετριασμό της έμφυλης βίας που διευκολύνεται από την τεχνολογία και με τη βελτίωση του σχεδιασμού προϊόντων, της ιδιωτικότητας και της ασφάλειας των δεδομένων, καθώς και των νομικών πλαισίων ώστε οι δράστες να λογοδοτούν.

22. Σύμφωνα με τον ΠΟΥ, μεταξύ των αρνητικών επιπτώσεων των μέσων κοινωνικής δικτύωσης στην υγεία, ιδίως στα έφηβα κορίτσια, περιλαμβάνεται απώλεια της αυτοεκτίμησης, ανησυχία, άγχος, δυσκολία χαλάρωσης και ύπνου, καθώς και επιδείνωση των ικανοτήτων τους για προσωπική επικοινωνία¹⁰.
23. Επιπλέον, όπως αναφέρει ο ΠΟΥ, οι έφηβες υστερούν από άποψη ψυχικής υγείας και ευεξίας σε όλους τους τομείς σε σύγκριση με τα αγόρια. Επιπλέον, οι διαφορές αυτές διευρύνονται με την ηλικία, με τα κορίτσια ηλικίας 15 ετών να παρουσιάζουν τα χειρότερα αποτελέσματα¹¹. Σχεδόν διπλάσιος αριθμός ατόμων ηλικίας 15 ετών (13 % για τα αγόρια και 28 % για τα κορίτσια) απ' ό,τι ηλικίας 11 ετών (8 % για τα αγόρια και 14 % για τα κορίτσια) αναφέρουν ότι αισθάνονται μοναξιά. Αξίζει να σημειωθεί ότι έμφυλα στερεότυπα ίσως αποθαρρύνουν τόσο τα αγόρια όσο και τα κορίτσια από το να αναφέρουν ζητήματα ψυχικής υγείας.
24. Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης συμβάλλουν στην ενίσχυση τεχνητών και νοσηρών προτύπων ομορφιάς, μεταξύ άλλων μέσω ψηφιακά δημιουργούμενου ή επεξεργασμένου περιεχομένου, καθώς και μέσω της διαιώνισης έμφυλων στερεοτύπων. Αυτό θέτει τους νέους, και ιδίως τις νέες, υπό μεγάλη πίεση όσον αφορά τα εξωτερικά τους χαρακτηριστικά. Οι διατροφικές διαταραχές (π.χ. νευρική ανορεξία, βουλιμία κ.λπ.) μεταξύ των εφήβων, ιδίως των κοριτσιών, αποτελούν σημαντικό πρόβλημα δημόσιας υγείας. Μη ρεαλιστικά αισθητικά ιδανικά επηρεάζουν επίσης τα αγόρια και μπορούν να οδηγήσουν σε σωματοδυσμορφική διαταραχή και άλλες διαταραχές.
25. Τα αγόρια εκτίθενται επίσης από νεαρή ηλικία στην ευρέως διαδεδομένη αντικειμενοποίηση, σεξουαλικοποίηση και στερεοτυπική αναπαράσταση κοριτσιών και γυναικών στο διαδίκτυο – κυρίως μέσω της πορνογραφίας– ή στα μέσα ενημέρωσης και στην ευρύτερη κουλτούρα, μεταξύ άλλων σε διαδικτυακά παιχνίδια, πράγμα που μπορεί να διαιωνίζει έμφυλους ρόλους και στερεότυπα, καθώς και να εξοικειώνει με την έμφυλη βία και ιδίως τη βία κατά γυναικών και κοριτσιών. Η διαδικτυακή συμπεριφορά των επηρεαστών γνώμης και το περιεχόμενο που δημιουργούν μπορεί επίσης να είναι επιζήμια για τα άτομα, καθώς και για την κοινωνία ως σύνολο. Επιπλέον, η ψυχική και σωματική υγεία του διαδικτυακού κοινού, ιδίως των ανηλίκων, μπορεί να επηρεαστεί αρνητικά, για παράδειγμα, από εκφοβισμό στον κυβερνοχώρο, εσφαλμένη πληροφόρηση ή παραπληροφόρηση, καθώς και από νοσηρές συγκρίσεις με επηρεαστές γνώμης. Η αντιμετώπιση νοσηρών μορφών στερεοτυπικής αρρενωπότητας και συναφών επιβλαβών συμπεριφορών στο διαδίκτυο είναι επίσης σημαντική πρόκληση.

¹⁰ Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας: Women's health and well-being in Europe: beyond the mortality advantage [Υγεία και ευημερία των γυναικών στην Ευρώπη: πέρα από το πλεονέκτημα του μεγαλύτερου προσδόκιμου ζωής], 2016.

¹¹ Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας: Mental health in Europe and Central Asia: girls fare worse than boys [Ψυχική υγεία στην Ευρώπη και την Κεντρική Ασία: τα κορίτσια τα πάνε χειρότερα από τα αγόρια]. ΠΟΥ Ευρώπη (2023).

26. Οι μονογονεΐς βρίσκονται σε ιδιαίτερα ευάλωτη κατάσταση από άποψη φτώχειας, στέγασης και προβλημάτων υγείας, μεταξύ άλλων και ψυχικής¹². Στην ΕΕ υπάρχουν 7,8 εκατομμύρια μονογονεϊκές οικογένειες και οι γυναίκες αποτελούν σχεδόν το 80 % των μονογονέων.¹³ Πολλές μόνες μητέρες αντιμετωπίζουν ψυχολογική πίεση λόγω επισφαλούς οικονομικής κατάστασης, κοινωνικού αποκλεισμού ή συσσώρευσης κοινωνικών ρόλων¹⁴.
27. Η ευαλωτότητα και η ψυχική πίεση που βιώνουν οι γυναίκες κατά και μετά την εγκυμοσύνη, περιλαμβανομένης της περιγεννητικής κατάθλιψης, μπορεί να έχουν σοβαρές αρνητικές επιπτώσεις στη ζωή τους. Οι προκλήσεις κατά τις πρώτες 1000 ημέρες ενός παιδιού μπορούν να επηρεάσουν τη ζωή όλων των μελών της οικογένειας, μεταξύ άλλων όσον αφορά την ψυχική υγεία, και αυτό χρήζει επίσης προσοχής. Έρευνες δείχνουν ότι το κοινωνικό δίκτυο ή το σύστημα υποστήριξης που έχει στη διάθεσή της η μητέρα αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για την ψυχική και τη γενική υγεία της, καθώς και για την ποιότητα της φροντίδας που μπορεί να παράσχει στο βρέφος της· αυτό καταδεικνύει πόσο σημαντικό είναι να υπάρχουν οικονομικά προσιτές, προσβάσιμες, υψηλής ποιότητας υπηρεσίες φροντίδας χωρίς αποκλεισμούς, καθώς και ίση κατανομή της εργασίας φροντίδας μεταξύ γυναικών και ανδρών και εντός των νοικοκυριών βασισμένη σε οικονομικά ικανοποιητικές και μη μεταβιβάσιμες άδειες μητρότητας, πατρότητας και γονικές άδειες και σε ευέλικτες ρυθμίσεις εργασίας. Υπάρχουν συγκλίνουσες ενδείξεις ότι η πρόσβαση των γονέων σε ευέλικτη άδεια, μεταξύ άλλων και κατά την επιλόχεια περίοδο, ελαφρύνει το βάρος για τις μητέρες, βελτιώνοντας έτσι τη μητρική υγεία και μειώνοντας τον κίνδυνο επιλόχειας κατάθλιψης. Ένα θέμα που συχνά υποτιμάται αλλά απαιτεί επίσης ιδιαίτερη προσοχή και μέτρα στήριξης, είναι οι αποβολές και οι παθήσεις που σχετίζονται αποκλειστικά με τις γυναίκες, όπως η ενδομητρίωση, και η ψυχολογική δυσφορία που αυτές επιφέρουν. Γενικότερα, τα έμφυλα στερεότυπα μπορούν να οδηγήσουν σε καθυστερημένες ιατρικές διαγνώσεις ή να έχουν ως συνέπεια τα συμπτώματα που ταλαιπωρούν τις γυναίκες να αγνοούνται ή να υποβαθμίζονται.

¹² Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο για την Ισότητα των Φύλων (EIGE): Poverty, gender and lone parents in the EU [Η φτώχεια, το φύλο και οι μονογονεΐς στην ΕΕ], 2016.

¹³ Υπολογισμοί του EIGE βάσει μικροδεδομένων EU-SILC 2022. Ο αριθμός αυτός περιλαμβάνει μονογονεϊκές οικογένειες με συντηρούμενα τέκνα ηλικίας κάτω των 24 ετών, τα οποία δηλώνονται ως τέκνα ή υιοθετημένα τέκνα του γονέα ή ως προγονοί και δεν είναι ούτε εργαζόμενοι ούτε άνεργοι.

¹⁴ Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας: Women's health and well-being in Europe: beyond the mortality advantage [Υγεία και ευημερία των γυναικών στην Ευρώπη: πέρα από το πλεονέκτημα του μεγαλύτερου προσδόκιμου ζωής], 2016.

28. Η πρόσβαση στην απασχόληση ενδυναμώνει τις γυναίκες, καθιστώντας δυνατή την ανθεκτικότητα και τον έλεγχο της ζωής τους, ιδίως μέσω της οικονομικής ανεξαρτησίας και αυτονομίας. Προβλήματα όπως η άνιση πρόσβαση σε κοινωνικές υπηρεσίες, η απασχόληση και/ή η εξέλιξη της σταδιοδρομίας, το χάσμα μεταξύ των φύλων και από την άποψη των αμοιβών, η άνιση κατανομή οικιακών και οικογενειακών ευθυνών φροντίδας μεταξύ γυναικών και ανδρών, καθώς και οι οικονομικές πιέσεις και εξαρτήσεις ασκούν σημαντική ψυχική πίεση στις γυναίκες. Η οικονομική ανεξαρτησία των γυναικών συνδέεται άμεσα με την ψυχική τους υγεία, καθώς η οικονομική εξάρτηση συνδέεται με μια σειρά αρνητικών αποτελεσμάτων, όπως λιγότερες ευκαιρίες συμμετοχής σε εκπαίδευση, αμειβόμενη απασχόληση και επιχειρηματικές δραστηριότητες. Η παρενόχληση και η βία στον χώρο εργασίας μπορούν επίσης να είναι επιζήμιες για την ψυχική υγεία των γυναικών.
29. Η παροχή φροντίδας μπορεί να έχει ανεπιθύμητες συνέπειες για τους άτυπους φροντιστές, που να περιλαμβάνουν αρνητικές επιπτώσεις στο τωρινό και το μελλοντικό εισόδημά τους και στην ψυχική τους υγεία. Ο επιπολασμός των προβλημάτων ψυχικής υγείας μεταξύ φροντιστών, οι περισσότεροι από τους οποίους είναι γυναίκες, είναι κατά 20 % υψηλότερος από ό,τι μεταξύ των μη φροντιστών¹⁵. Γι' αυτό, η αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων συμβάλλει τόσο στην ενίσχυση της ισότητας των φύλων όσο και στη στήριξη της ψυχικής υγείας των γυναικών.
30. Η ψυχική υγεία των θυμάτων σεξουαλικής και έμφυλης βίας και ενδοοικογενειακής βίας αποτελεί ζήτημα που χρήζει ιδιαίτερης προσοχής, καθώς η βία έχει σοβαρές μακροχρόνιες ψυχολογικές επιπτώσεις. Οι γυναίκες και τα κορίτσια καθώς και τα άτομα σε ευάλωτη κατάσταση πλήττονται δυσανάλογα. Η βία με έμφυλη βάση παίρνει πολλές μορφές, όπως ενδοοικογενειακή βία, ενδοσυντροφική βία, σεξουαλική βία, σωματική βία, ψυχολογική βία, οικονομική βία, καταναγκαστικοί γάμοι, γυναικοκτονίες, ακρωτηριασμοί γυναικείων γεννητικών οργάνων και εμπορία ανθρώπων, καθώς και έμφυλη βία που διευκολύνεται από την τεχνολογία. Στην ΕΕ, η σωματική και σεξουαλική βία κατά γυναίκας από νυν ή πρώην σύντροφο ή σύζυγο είναι ανάμεσα στις πιο κοινές μορφές έμφυλης βίας. Πάνω από το ένα πέμπτο των γυναικών (22 %) έχουν υπάρξει θύματά της.¹⁶ Όπως επισημαίνεται στην έρευνα για τα θεμελιώδη δικαιώματα που δημοσίευσε ο Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA), ιδίως η σεξουαλική βία έχει σοβαρό μακροχρόνιο ψυχολογικό αντίκτυπο στα θύματα, προκαλώντας τους αίσθηση άγχους, ανυπεράσπιστου, ντροπής, αμηχανίας ή κατάθλιψης.

¹⁵ Επιτροπή Κοινωνικής Προστασίας και Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Κατάλληλη κοινωνική προστασία ατόμων που χρήζουν μακροπρόθεσμης φροντίδας σε μια γηράσκουσα κοινωνία, 2014.

¹⁶ Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο για την Ισότητα των Φύλων: Δείκτης ισότητας των φύλων για το 2021: Υγεία.

31. Με βάση την ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο «Δημογραφική αλλαγή στην Ευρώπη: μια εργαλειοθήκη για δράση», η Ευρώπη «πρέπει να οικοδομήσει μια “κοινωνία μακροζωίας” που θα εκτιμά τη μεγαλύτερη διάρκεια ζωής σε προχωρημένη ηλικία, θα ενδυναμώνει τους μεγαλύτερους σε ηλικία πολίτες και θα καλλιεργεί την ευημερία και την ευεξία τόσο των σημερινών όσο και των μελλοντικών γενεών». Στο πλαίσιο αυτό, ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στην ψυχική υγεία των ηλικιωμένων, ιδίως των γυναικών. Διαταραχές ψυχικής υγείας όπως η κατάθλιψη, το άγχος και η έκπτωση των γνωστικών λειτουργιών είναι διαδεδομένες στον γηραιότερο πληθυσμό. Κατά μέσο όρο, οι γυναίκες ζουν περισσότερο, αλλά περνούν περισσότερα χρόνια της ζωής τους σε χειρότερη ψυχική υγεία. Η κοινωνική απομόνωση και η μοναξιά, που πλήττουν περίπου το ένα τέταρτο των ηλικιωμένων, αποτελούν βασικά στοιχεία κινδύνου για ψυχικές παθήσεις σε μεταγενέστερα στάδια της ζωής. Το ίδιο ισχύει και για την κακομεταχείριση των ηλικιωμένων, η οποία περιλαμβάνει κάθε είδους σωματική, ψυχολογική, σεξουαλική κακοποίηση ή οικονομική εκμετάλλευση, καθώς και παραμέληση.
32. Η Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία διαπίστωσε ότι οι γυναίκες και τα κορίτσια με αναπηρία διατρέχουν συχνά μεγαλύτερο κίνδυνο να υποβληθούν σε επιβλαβείς πρακτικές, οι οποίες επηρεάζουν την υγεία και την ευεξία τους, χωρίς να εξαιρείται και η ψυχική τους υγεία¹⁷. Ειδικότερα, διατρέχουν συχνά μεγαλύτερο κίνδυνο βίας μέσα σε ιδρύματα επειδή αντιμετωπίζουν «περισσότερους περιορισμούς όσον αφορά τον τόπο διαμονής τους, καθώς και τις συνθήκες διαβίωσής τους λόγω πατερναλιστικών στερεοτύπων και πατριαρχικών κοινωνικών προτύπων που οδηγούν σε διακρίσεις εις βάρος των γυναικών»¹⁸. Επιπλέον, η έλλειψη προσβασιμότητας στα δομημένα και διαδικτυακά περιβάλλοντα, προϊόντα, υπηρεσίες και επικοινωνίες εμποδίζει τις γυναίκες με αναπηρία να συμμετέχουν πλήρως σε όλους τους τομείς της ζωής, οδηγώντας σε απομόνωση και διακρίσεις, γεγονός που είναι επίσης επίσημο για την ψυχική τους υγεία. Κάποιες από αυτές τις δυσκολίες επηρεάζουν επίσης την ψυχική υγεία των οικογενειών και των φροντιστών τους.
33. Τα παρόντα συμπεράσματα βασίζονται σε προηγούμενες εργασίες και πολιτικές δεσμεύσεις του Συμβουλίου, της Επιτροπής, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και αρμόδιων φορέων στον συγκεκριμένο τομέα, καθώς και στα έγγραφα του παραρτήματος.

¹⁷ United Nations, Convention on the Rights of Persons with Disabilities [Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία], 24 Ιανουαρίου 2007, A/RES/61/106.

¹⁸ Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία, Γενικό σχόλιο αριθ. 5 σχετικά με το άρθρο 19 — το δικαίωμα ανεξάρτητης διαβίωσης και ένταξης στην κοινότητα, 27 Οκτωβρίου 2017, CRPD/C/GC/5.

**ΚΑΛΕΙ ΤΑ ΚΡΑΤΗ ΜΕΛΗ, ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΙΣ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥΣ ΚΑΙ
ΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΣ ΥΠΟΨΗ ΤΙΣ ΕΘΝΙΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ:**

34. ΝΑ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΟΥΝ ότι τα μέτρα για την προώθηση και τη στήριξη της καλύτερης ψυχικής υγείας περιλαμβάνουν έμφυλη διάσταση και την λαμβάνουν υπόψη κατά τον σχεδιασμό και την υλοποίησή τους. Τα μέτρα αυτά θα πρέπει να είναι προσβάσιμα και, όπου απαιτείται, να κατευθύνονται προς ομάδες που μπορεί να είναι δυσκολότερο να προσεγγιστούν, ή που αντιμετωπίζουν ιδιαίτερες προκλήσεις ψυχικής υγείας.
35. ΝΑ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΟΥΝ όλες τις μορφές βίας, ρητορικής μίσους και διακρίσεων, ιδίως κατά των γυναικών και των κοριτσιών, μεταξύ των οποίων και τις πολλαπλές και διασταυρούμενες μορφές διακρίσεων, καθώς και στιγματισμού γύρω από τις δυσκολίες ψυχικής υγείας, με ιδιαίτερη έμφαση στις γυναίκες και στα άτομα που βρίσκονται στις πλέον ευάλωτες ή περιθωριοποιημένες καταστάσεις, περιλαμβανομένων ατόμων σε μειονεκτική κοινωνικοοικονομική κατάσταση.
36. ΝΑ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΟΥΝ τα έμφυλα στερεότυπα και τα αρνητικά κοινωνικά πρότυπα, συμπεριλαμβανομένων των κοινωνικών ταμπού, που αποθαρρύνουν τις γυναίκες και τα κορίτσια, αλλά ιδίως τους άνδρες και τα αγόρια, να δείξουν ευαλωτότητα, περιορίζοντας έτσι την ικανότητά τους να αναζητούν στήριξη όταν την χρειάζονται.
37. ΝΑ ΔΡΑΣΟΥΝ, όπου ενδείκνυται, προκειμένου να καταπολεμήσουν τις έμφυλες τυποποιήσεις, καθώς και τις αναπαραστάσεις των γυναικών και των κοριτσιών ως σεξουαλικών αντικειμένων στα μέσα ενημέρωσης και τη διαφήμιση.
38. ΝΑ ΚΑΤΑΠΙΑΣΤΟΥΝ με τον σύνδεσμο μεταξύ τρόπου ζωής και ψυχικής υγείας, μεταξύ άλλων όσον αφορά τις διατροφικές συνήθειες, τη σωματική άσκηση, την επιβλαβή κατανάλωση οινόπνευματος, τη χρήση ναρκωτικών και άλλων επιβλαβών ουσιών, και τη συννοσηρότητα, λαμβάνοντας υπόψη τη διάσταση του φύλου.
39. ΝΑ ΛΑΒΟΥΝ ΚΑΤΑΛΛΗΛΑ ΜΕΤΡΑ, μεταξύ άλλων και προληπτικά, σύμφωνα με την οδηγία για την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της εξ οικείων βίας και τον νόμο για τις ψηφιακές υπηρεσίες, για να προστατεύσουν τις γυναίκες και τα κορίτσια από όλες τις μορφές έμφυλης βίας, περιλαμβανομένης της βίας σε δημόσιους οργανισμούς και της έμφυλης βίας που διευκολύνεται από την τεχνολογία και ΝΑ ΕΝΙΣΧΥΣΟΥΝ εξατομικευμένες υπηρεσίες υποστήριξης για τα θύματα. Στο πλαίσιο αυτό, είναι σημαντικό να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στις γυναίκες και τα κορίτσια που ζουν με ψυχικές διαταραχές ή σε ευάλωτες καταστάσεις, περιλαμβανομένων όσων αντιμετωπίζουν επισφαλείς συνθήκες ή έλλειψη στέγης. ΝΑ ΣΤΗΡΙΞΟΥΝ κατάρτιση εργαζομένων που θα λαμβάνει υπόψη τη διάσταση του φύλου, περιλαμβανομένων των εθελοντών σε όλους τους τομείς που ενδέχεται να αλληλεπιδράσουν με θύματα.

40. Χωρίς να παραβιάζουν τα θεμελιώδη ατομικά δικαιώματα, καθώς και τις κοινές ευρωπαϊκές αξίες, ΝΑ ΛΑΒΟΥΝ ΚΑΤΑΛΛΗΛΑ ΜΕΤΡΑ για την προστασία των νέων από επιβλαβές διαδικτυακό περιεχόμενο, περιλαμβανομένου περιεχομένου που παράγεται από ΤΝ, όπως τα προϊόντα βαθυπαραποίησης, που προκαλεί σωματοδυσμορφία και κακή ψυχική υγεία, παραβιάζοντας παράλληλα τα δικαιώματα ιδιωτικότητας και μη δημοσιοποίησης της εικόνας και την σεξουαλική ακεραιότητα και την αξιοπρέπεια των θυμάτων. Τέτοια μέτρα μπορούν να περιλαμβάνουν δραστηριότητες ευαισθητοποίησης για παιδιά, γονείς και εκπαιδευτικούς μέσω των εθνικών κέντρων για ασφαλέστερο διαδίκτυο και ευρείες εκστρατείες ευαισθητοποίησης της κοινωνίας, καθώς και να προβλέπουν αποτελεσματικές διαδικασίες υποβολής καταγγελιών. ΝΑ ΣΤΗΡΙΞΟΥΝ την παροχή κατάρτισης που λαμβάνει υπόψη τη διάσταση του φύλου για τους εργαζομένους σε όλους τους τομείς που ενδέχεται να έρθουν σε επαφή με τα θύματα. Επιπλέον, ΝΑ ΠΡΟΩΘΗΣΟΥΝ τη διαφάνεια και να βελτιώσουν τη συλλογή δεδομένων ανά φύλο και, κατά περίπτωση, άλλα συναφή χαρακτηριστικά, ώστε να στηρίζουν την παρακολούθηση επιβλαβούς επιγραμμικού περιεχομένου.
41. ΝΑ ΛΑΒΟΥΝ ΚΑΤΑΛΛΗΛΑ ΜΕΤΡΑ, δυνάμει της οδηγίας για τις υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων και της οδηγίας για την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της εξ οικείων βίας, ώστε να προστατεύσουν τους ανηλίκους, ιδίως τα κορίτσια, από παράνομο και βίαιο περιεχόμενο που διατίθεται στο διαδίκτυο και που μπορεί να βλάψει τη σωματική ή πνευματική τους ανάπτυξη ή να προκαλέσει ψυχολογικά τραύματα.
42. Όπου και όπως ενδείκνυται, ΝΑ ΠΡΟΩΘΗΣΟΥΝ θετικά πρότυπα ρόλων και ποικίλη εκπροσώπηση στα μέσα ενημέρωσης και να καταπολεμήσουν τα έμφυλα στερεότυπα, καθώς και την αντικειμενοποίηση και σεξουαλικοποίηση γυναικών και κοριτσιών στα μέσα ενημέρωσης και στο διαδίκτυο, λαμβάνοντας υπόψη την ανάγκη να στηριχθεί η ψυχική υγεία των νέων, ιδίως των νέων γυναικών και κοριτσιών, και δίνοντας ιδιαίτερη προσοχή στις πιθανές επιπτώσεις που σχετίζονται με την εικόνα του σώματός τους. ΝΑ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΟΥΝ τα έμφυλα στερεότυπα σε όλα τα επίπεδα και σε όλες τις μορφές εκπαίδευσης.

43. ΝΑ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΟΥΝ επαρκή στήριξη και κοινωνική προστασία για όλους τους γονείς, περιλαμβανομένων των μόνων μητέρων και των γονέων που μεγαλώνουν παιδιά με αναπηρία, μέσω μέτρων όπως οικονομικά προσιτές, προσβάσιμες, υψηλής ποιότητας υπηρεσίες φροντίδας χωρίς αποκλεισμούς, καθώς και επιδόματα τέκνου και στέγασης, προκειμένου να μπορούν οι γονείς να εργάζονται και προκειμένου να μειώσουν τις οικονομικές δυσχέρειες και τον αντίκτυπο τους ιδίως στην ψυχική υγεία των γυναικών. Επιπλέον, ΝΑ ΕΞΑΣΦΑΛΙΣΟΥΝ, σύμφωνα με την οδηγία για την ισορροπία μεταξύ επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής, επαρκή ισορροπία μεταξύ επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής για τους γονείς, μεταξύ άλλων για τις μόνες μητέρες, μέσω μέτρων όπως η προώθηση της ευέλικτης εργασίας που να περιλαμβάνει και ρυθμίσεις τηλεργασίας, και η ίση κατανομή αμειβόμενων και μη αμειβόμενων ευθυνών φροντίδας μεταξύ γυναικών και ανδρών και εντός των νοικοκυριών, μεταξύ άλλων με τη βελτίωση της πρόσβασης σε άδεια πατρότητας μετ' αποδοχών και μη μεταβιβάσιμη γονική άδεια μετ' αποδοχών. Επιπλέον, ΝΑ ΜΕΡΙΜΝΗΣΟΥΝ, σύμφωνα με τις υφιστάμενες δεσμεύσεις, για τη βελτίωση των προσβάσιμων, οικονομικά προσιτών και υψηλής ποιότητας υπηρεσιών μακροχρόνιας φροντίδας και προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας.
44. ΝΑ ΛΑΒΟΥΝ ΜΕΤΡΑ ΩΣΤΕ ΝΑ ΒΕΛΤΙΩΘΕΙ η πρόσβαση σε υπηρεσίες ιατρικής, κοινωνικής και ψυχολογικής υποστήριξης για τους γονείς, περιλαμβανομένων των μόνων μητέρων, των παρόχων μακροχρόνιας φροντίδας χωρίς αμοιβή και των γυναικών που βρίσκονται σε ευάλωτη κατάσταση, όπως επίσης και η πρόσβαση σε οικονομικά προσιτές υπηρεσίες προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας, προκειμένου να προληφθεί και να αντιμετωπιστεί η εξουθένωση (burn-out) και άλλες αντιξοότητες τις οποίες προκαλούν τα πολλαπλά βάρη. ΝΑ ΠΡΟΒΛΕΨΟΥΝ χαμηλό όριο πρόσβασης σε κοινωνική και ψυχολογική υποστήριξη, ιδίως για γυναίκες σε ευάλωτη κατάσταση, μειονότητες, περιθωριοποιημένες ομάδες και όσες βρίσκονται σε μειονεκτική κοινωνικοοικονομική κατάσταση, περιλαμβανομένων όσων δέχονται στήριξη από υπηρεσίες μακροχρόνιας φροντίδας, όσων βιώνουν μοναξιά και κοινωνική απομόνωση, ατόμων με αναπηρία, προσφύγων, μεταναστών, κρατουμένων και ατόμων που αντιμετωπίζουν έλλειψη στέγης.
45. ΝΑ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΟΥΝ την παροχή υπηρεσιών υγείας και κοινωνικών υπηρεσιών υψηλής ποιότητας, οικονομικά προσιτών και προσβάσιμων, που να λαμβάνουν υπόψη τη διάσταση του φύλου, περιλαμβανομένης της φροντίδας σε επίπεδο κοινότητας, διασφαλίζοντας παράλληλα, σε όλες τις πολιτικές και τις πρακτικές, ότι οι υπηρεσίες αυτές δεν κωφεύουν και ανταποκρίνονται στις ποικίλες ανάγκες όλων των ατόμων, ιδίως γυναικών και κοριτσιών, ανεξαρτήτως ηλικίας, συμπεριλαμβανομένων των πλέον περιθωριοποιημένων· ότι, κατά την προσέγγισή τους, βασίζονται στα ανθρώπινα δικαιώματα, εκτιμώντας τη βιωμένη εμπειρία και εμπλέκοντας ενεργά τους χρήστες των υπηρεσιών (και τα μέλη της οικογένειάς τους, τους φροντιστές και τους υποστηρικτές τους, ανάλογα με την περίπτωση) ως ηγέτες στον σχεδιασμό και την παροχή της φροντίδας τους· και ότι λαμβάνονται υπόψη οι τραυματικές εμπειρίες.

46. ΝΑ ΛΑΒΟΥΝ ΜΕΤΡΑ για να διασφαλίσουν τον σεβασμό, την προστασία και την πραγμάτωση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων όλων των γυναικών και των κοριτσιών, ιδίως των γυναικών και των κοριτσιών με αναπηρία, να προωθήσουν τη χειραφέτηση και την πρόοδο τους και να διασφαλίσουν το δικαίωμά τους να λαμβάνουν ανεξάρτητα αποφάσεις, καθώς και να αντιμετωπίσουν τις διακρίσεις και τα εμπόδια που τίθενται στις γυναίκες και τα κορίτσια με αναπηρία όσον αφορά την πρόσβαση σε κοινωνικές υπηρεσίες και σε στήριξη από την κοινότητα, προκειμένου να ενισχύσουν την ανεξαρτησία τους.
47. ΝΑ ΛΑΒΟΥΝ ΜΕΤΡΑ κατά των δυσκολιών ψυχικής υγείας των γυναικών και των κοριτσιών προωθώντας θετική ψυχική υγεία σε ολόκληρο τον πληθυσμό και παρέχοντας υπηρεσίες για τη στήριξη της έγκαιρης παρέμβασης όταν προκύπτουν δυσκολίες ψυχικής υγείας, ιδίως για όσους είναι δύσκολο να προσεγγιστούν, διατρέχουν κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού ή ανήκουν σε ομάδες που βρίσκονται σε ευάλωτη κατάσταση.
48. ΝΑ ΛΑΒΟΥΝ ΜΕΤΡΑ για τη βελτιώσουν τη ιατρική και ψυχολογική φροντίδα των γονέων, ιδίως των μητέρων που έχουν ανάγκη κατά την περιγεννητική και μεταγεννητική περίοδο, καθώς και σε περίπτωση αποβολής, και να προωθήσουν τη δημιουργία τοπικών δικτύων υποστήριξης προκειμένου να μετριάσουν τις ψυχικής φύσεως δυσκολίες των γονέων που συνδέονται με την εγκυμοσύνη, τη γέννηση και τη γονεϊκότητα. ΝΑ ΔΙΕΥΚΟΛΥΝΟΥΝ συναφώς ενδεδειγμένη κατάρτιση των εργαζομένων στον τομέα της υγειονομικής περίθαλψης και των κοινωνικών λειτουργών. ΝΑ ΛΑΒΟΥΝ ΜΕΤΡΑ για να ενθαρρύνουν τους πατέρες να αναλάβουν οικογενειακές ευθύνες και ευθύνες φροντίδας με σκοπό την ίση κατανομή των ευθυνών αυτών μεταξύ γυναικών και ανδρών, ιδίως όταν υπάρχει εγκυμοσύνη και γέννα στην οικογένεια.
49. ΝΑ ΠΡΟΩΘΗΣΟΥΝ μέτρα που διασφαλίζουν συνθήκες φιλικές προς τις μητέρες και τα βρέφη κατά την περιγεννητική φροντίδα, δίνοντας ιδιαίτερη προσοχή στις πληροφορίες που παρέχονται στους ασθενείς και στη σωματική και συναισθηματική ακεραιότητα και στις ανάγκες των γυναικών πριν, κατά και μετά τον τοκετό όσον αφορά τη φροντίδα, τις διαδικασίες, τις επεμβάσεις, τα φάρμακα και το περιβάλλον του τοκετού, μεριμνώντας παράλληλα για τη συμπερίληψη του συντρόφου και/ή του συνοδού.

50. ΝΑ ΣΤΗΡΙΞΟΥΝ στρατηγικές πρόληψης, προαγωγής της υγείας και ευαισθητοποίησης για υγιή και ενεργό γήρανση, λαμβάνοντας υπόψη τη διάσταση του φύλου και συμπεριλαμβάνοντας ενεργά μέτρα για να καταπολεμήσουν τον ηλικιακό ρατσισμό, να βελτιώσουν τις γνώσεις σε θέματα υγείας και να προστατεύσουν και να βελτιώσουν την ψυχική υγεία των ηλικιωμένων, ιδίως των ηλικιωμένων γυναικών, όπως μέτρα που αποσκοπούν να ενισχύσουν την οικονομική τους αυτάρκεια, μέτρα που να γεφυρώνουν το συνταξιοδοτικό χάσμα μεταξύ των φύλων και να μειώνουν τη φτώχεια των ηλικιωμένων, η οποία πλήττει δυσανάλογα τις γυναίκες, καθώς και μέτρα που να διασφαλίζουν ασφαλή και προσβάσιμη στέγαση και πρόσβαση σε οικονομικά προσιτή και υψηλής ποιότητας μακροχρόνια περίθαλψη, μέτρα που να διασφαλίζουν πρόσβαση στην περίθαλψη για γυναίκες οι οποίες αντιμετωπίζουν προβλήματα υγείας κατά την περιεμμηνόπαυση και την εμμηνόπαυση ή άλλα ζητήματα που σχετίζονται με τη γήρανση, καθώς και κοινωνική υποστήριξη για τις ίδιες και για τους φροντιστές τους, προκειμένου να μειωθεί η κοινωνική απομόνωση και η μοναξιά.
51. ΝΑ ΣΥΝΕΧΙΣΟΥΝ να παρέχουν μια σειρά υπηρεσιών υποστήριξης της ψυχικής υγείας, που να περιλαμβάνουν διαδικτυακές υπηρεσίες ψυχολογικής υποστήριξης με χαμηλό όριο πρόσβασης για ανηλίκους, όπου ενδείκνυται.
52. ΝΑ ΑΝΑΔΕΙΞΟΥΝ τη σημασία και να αναγνωρίσουν την αναγκαιότητα της καθολικής πρόσβασης στη σεξουαλική και αναπαραγωγική υγεία και τα συναφή δικαιώματα, όπως προσδιορίζονται στην παράγραφο 34 της νέας ευρωπαϊκής κοινής αντίληψης για την ανάπτυξη (2017), ως βασικά στοιχεία για τη διασφάλιση των υψηλότερων δυνατών προτύπων τόσο για τη σωματική όσο και για την ψυχική υγεία.

ΚΑΛΕΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΤΑ ΚΡΑΤΗ ΜΕΛΗ, σύμφωνα με τις αντίστοιχες αρμοδιότητές τους:

53. ΝΑ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΟΥΝ την έγκαιρη και ορθή μεταφορά και εφαρμογή της νομοθεσίας της ΕΕ σχετικά με την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της εξ οικείων βίας, τις ίσες ευκαιρίες και την ίση μεταχείριση γυναικών και ανδρών σε θέματα εργασίας και απασχόλησης, την ισορροπία μεταξύ επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής για τους γονείς και τους φροντιστές, καθώς και για τη μισθολογική διαφάνεια, μεταξύ άλλων με σκοπό την καταπολέμηση της φτώχειας των ηλικιωμένων, με ιδιαίτερη έμφαση στις ηλικιωμένες γυναίκες.
54. ΝΑ ΑΝΑΛΑΒΟΥΝ ΔΡΑΣΗ για τη βελτίωση της υγείας και της ασφάλειας στην εργασία, λαμβάνοντας υπόψη τη διάσταση του φύλου, ιδίως μέσω της αντιμετώπισης των κινδύνων για την ψυχική υγεία και των ψυχοκοινωνικών κινδύνων στην εργασία, με σεβασμό στον ρόλο και την αυτονομία των κοινωνικών εταίρων. ΝΑ ΠΡΟΩΘΗΣΟΥΝ την ορθή και αποτελεσματική εφαρμογή και επιβολή της εθνικής νομοθεσίας που μεταφέρει τις σχετικές οδηγίες της ΕΕ για την υγεία και την ασφάλεια στην εργασία στο πλαίσιο αυτό.

55. ΝΑ ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΟΥΝ τα παιδιά και τους νέους, τους γονείς τους, τους φροντιστές τους και τους εκπαιδευτικούς, καθώς και τον γενικό πληθυσμό, σχετικά με τον σεβασμό και την υπευθυνότητα κατά την επικοινωνία και τον διαμοιρασμό περιεχομένου στο διαδίκτυο, μεταξύ άλλων μέσω της υποστήριξης ειδικών ενημερωτικών εκστρατειών με αποδέκτες τα παιδιά, με σκοπό τη βελτίωση της προστασίας στο διαδίκτυο και στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.
56. ΝΑ ΕΝΗΜΕΡΩΝΟΥΝ σχετικά με τις επιπτώσεις της υπέρμετρης χρήσης κινητών τηλεφώνων στην ψυχολογική και την γνωστική ανάπτυξη των ανηλίκων, συμπεριλαμβανομένων των παιδιών ιδιαίτερα μικρής ηλικίας. ΝΑ ΛΑΒΟΥΝ ΜΕΤΡΑ με βάση την ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με μια ολοκληρωμένη προσέγγιση της ψυχικής υγείας και ΝΑ ΣΥΝΕΧΙΣΟΥΝ την εκπόνηση της εργαλειοθήκης πρόληψης για την αντιμετώπιση των καθοριστικών παραγόντων για τη σωματική και ψυχική υγεία που αναφέρονται στην εν λόγω ανακοίνωση.
57. ΝΑ ΕΝΘΑΡΡΥΝΟΥΝ μέτρα προώθησης και πρόληψης, συμπεριλαμβανομένων μέτρων για τη στήριξη της ανάπτυξης ψυχοκοινωνικών δεξιοτήτων, ιδίως των γυναικών και των κοριτσιών, όπως συνιστά ο ΠΟΥ, από μικρή ηλικία, σε όλες τις ηλικιακές ομάδες και σε όλα τα περιβάλλοντα.
58. ΝΑ ΛΑΒΟΥΝ ΜΕΤΡΑ, μεταξύ άλλων στο πλαίσιο της πράξης για τις ψηφιακές υπηρεσίες, ώστε να παρέχουν στους ανηλίκους, ιδίως στα κορίτσια, υψηλό επίπεδο ασφάλειας, προστασίας και ιδιωτικότητας κατά τη χρήση επιγραμμικών πλατφορμών και τη συμμετοχή τους στην ψηφιακή σφαίρα.
59. ΝΑ ΕΝΘΑΡΡΥΝΟΥΝ την προώθηση μιας υγιούς ισορροπίας μεταξύ επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής, για παράδειγμα μέσω ευέλικτων ρυθμίσεων εργασίας, συμπεριλαμβανομένης, κατά περίπτωση, της τηλεργασίας, και την προώθηση πρακτικών που επιτρέπουν την αποτελεσματική εξισορρόπηση εργασίας και προσωπικού χρόνου, λαμβάνοντας υπόψη τη σημασία της ψυχικής ευεξίας.

ΚΑΛΕΙ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ, ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΙΣ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ:

60. ΝΑ ΣΥΝΕΧΙΣΕΙ ΝΑ ΠΡΟΑΓΕΙ δράσεις για την αντιμετώπιση της έμφυλης βίας που διευκολύνεται από την τεχνολογία, επικεντρωνόμενη στους συναφείς τομείς που προσδιορίζονται στη στρατηγική για την ισότητα των φύλων και στην ευρωπαϊκή στρατηγική για ένα καλύτερο διαδίκτυο για τα παιδιά και στην εφαρμογή της πράξης για τις ψηφιακές υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένων δράσεων για την πρόληψη και την καταπολέμηση της κυβερνοβίας, της κυβερνοπαρενόχλησης, της παρενοχλητικής κυβερνοπαρακολούθησης και του σεξισμού κατά κοριτσιών και αγοριών.

61. ΝΑ ΣΥΝΕΧΙΣΕΙ να παρακολουθεί και να υποστηρίζει την ορθή μεταφορά και εφαρμογή των σχετικών απαιτήσεων βάσει της οδηγίας για τις υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων, της πράξης για τις ψηφιακές υπηρεσίες και της οδηγίας για την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της εξ οικείων βίας, ώστε να διασφαλίζεται η προστασία των ανηλίκων, ιδίως των κοριτσιών, από το παράνομο και επιβλαβές περιεχόμενο που διατίθεται στο διαδίκτυο. Ειδικότερα, ΝΑ ΚΑΤΑΒΑΛΕΙ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΕΣ για να αναπτυχθεί ένα νέο πλαίσιο συνεργασίας μεταξύ των πλατφορμών των μέσων κοινωνικής δικτύωσης για την προστασία της ασφάλειας των γυναικών και των κοριτσιών στο διαδίκτυο, όπως προβλέπεται στη στρατηγική για την ισότητα των φύλων 2020-2025.
62. ΝΑ ΕΝΘΑΡΡΥΝΕΙ τα κράτη μέλη, στο πλαίσιο του κανονισμού για τη θέσπιση εναρμονισμένων κανόνων σχετικά με την τεχνητή νοημοσύνη, να παρακολουθούν τις καταχρηστικές πρακτικές στη χρήση παραγωγικής ΤΝ και να υποχρεώσει τους φορείς εκμετάλλευσης επιγραμμικών πλατφορμών να αναλάβουν ευθύνη σε αυτόν τον τομέα. Πιο συγκεκριμένα, ΝΑ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΕΙ την, βάσει της οδηγίας για την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της εξ οικείων βίας, υποχρέωση των κρατών μελών να θεσπίσουν μέτρα για την άμεση διακοπή της πρόσβασης σε παράνομο και επιβλαβές υλικό ή την άμεση αφαίρεσή του, για παράδειγμα προϊόντα βαθυπαραποίησης (deepfakes), το οποίο παραβιάζει τα δικαιώματα των ατόμων στην ιδιωτικότητα και στη μη δημοσιοποίηση της εικόνας τους, τη σεξουαλική ακεραιότητα και την αξιοπρέπεια, και να διασφαλίζουν την προστασία των χρηστών, των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών τους.
63. ΝΑ ΑΝΑΔΕΙΞΕΙ τη σημασία της ψυχολογικής υποστήριξης προς τους γονείς, ιδίως προς τις μόνες μητέρες και τα άτομα που παρέχουν μακροχρόνια φροντίδα χωρίς αμοιβή σε κοινωνικοοικονομικές καταστάσεις ευαλωτότητας και μειονεξίας.
64. ΝΑ ΑΥΞΗΣΕΙ ΤΗ ΓΕΝΙΚΟΤΕΡΗ ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗ όσον αφορά τις ψυχοκοινωνικές διαταραχές και να ΘΕΣΕΙ ΕΠΙ ΤΑΠΗΤΟΣ τα έμφυλα στερεότυπα και να ΠΡΟΑΓΑΓΕΙ την αποστιγματοποίηση σε αυτό το πλαίσιο.
65. ΝΑ ΑΝΑΔΕΙΞΕΙ τα δικαιώματα μισθολογικής διαφάνειας, να στηρίζει την ευαισθητοποίηση για συλλογική δράση σε θέματα μισθολογικών διακρίσεων, και να παρακολουθεί την εφαρμογή της οδηγίας για τη μισθολογική διαφάνεια μεριμνώντας παράλληλα για την ανάπτυξη κατευθυντήριων γραμμών σχετικά με αυτή, καθώς και όσον αφορά τα νέα δικαιώματα των εργαζόμενων γονέων και φροντιστών στο πλαίσιο της οδηγίας για την ισορροπία μεταξύ επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής.

66. ΝΑ ΠΡΟΩΘΕΙ πρωτοβουλίες που αποσκοπούν στη στήριξη του υψηλότερου δυνατού επιπέδου τόσο σωματικής όσο και ψυχικής υγείας των γονέων, ιδίως των μητέρων, καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής, μεταξύ άλλων μέσω της ενεργού συμμετοχής των ανδρών και των αγοριών στις οικογενειακές ευθύνες και ευθύνες φροντίδας, ιδίως κατά την περίοδο της εγκυμοσύνης και της λοχείας. ΝΑ ΣΥΝΕΧΙΣΕΙ να βελτιώνει τον αλφαριθμητισμό όλων των ανθρώπων για την υγεία, υιοθετώντας μια προσέγγιση που θα λαμβάνει υπόψη τη διάσταση του φύλου, συμπεριλαμβανομένης της εστίασης στις γυναίκες και τα κορίτσια. ΝΑ ΣΥΝΕΧΙΣΕΙ να παρέχει υψηλής ποιότητας πληροφορίες για την υγεία σε όλους τους ανθρώπους, ιδίως στα νεαρά κορίτσια και αγόρια.
67. ΝΑ ΤΟΝΙΖΕΙ τη σημασία να παρέχεται σε όλα τα θύματα και τις επιζήσασες σεξουαλικής και έμφυλης βίας και στα θύματα εμπορίας ανθρώπων η αναγκαία κοινωνική και ψυχολογική υποστήριξη κατά την ανάπτυξη πρωτοβουλιών για την καταπολέμηση της έμφυλης βίας και της εμπορίας ανθρώπων.
68. ΝΑ ΕΞΕΤΑΣΕΙ στοχευμένες πρωτοβουλίες επικεντρωμένες στις ηλικιωμένες γυναίκες με στόχο την προστασία και τη βελτίωση της ψυχικής τους υγείας, για παράδειγμα, μέσω μέτρων για την καταπολέμηση της μοναξιάς και της κοινωνικής απομόνωσης.
-

Παραπομπές

1. Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

Οδηγία 2004/113/EK του Συμβουλίου της 13ης Δεκεμβρίου 2004 για την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών στην πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες και την παροχή αυτών.

Οδηγία (ΕΕ) 2019/1158 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Ιουνίου 2019, σχετικά με την ισορροπία μεταξύ επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής για τους γονείς και τους φροντιστές και την κατάργηση της οδηγίας 2010/18/ΕΕ του Συμβουλίου.

Οδηγία 2010/13/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 10ης Μαρτίου 2010, για τον συντονισμό ορισμένων νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σχετικά με την παροχή υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων (οδηγία για τις υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων), όπως τροποποιήθηκε από την οδηγία (ΕΕ) 2018/1808 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 14ης Νοεμβρίου 2018.

Οδηγία (ΕΕ) 2024/1385 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 14ης Μαΐου 2024, για την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της εξ οικείων βίας.

Οδηγία (ΕΕ) 2024/1712 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Ιουνίου 2024, για την τροποποίηση της οδηγίας 2011/36/ΕΕ για την πρόληψη και την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων και για την προστασία των θυμάτων της.

Κανονισμός (ΕΕ) 2022/2065 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 9ης Οκτωβρίου 2022, σχετικά με την ενιαία αγορά ψηφιακών υπηρεσιών και την τροποποίηση της οδηγίας 2000/31/EK (πράξη για τις ψηφιακές υπηρεσίες).

Το κεκτημένο της ΕΕ στον τομέα της επαγγελματικής ασφάλειας και υγείας.

2. Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Ευρωπαϊκή κοινή αντίληψη για την ανάπτυξη (9459/17)

Συμπεράσματα του Συμβουλίου σχετικά με τη στήριξη των επηρεαστών γνώμης ως δημιουργών επιγραμμικού περιεχομένου (9301/24)

Συμπεράσματα του Συμβουλίου με θέμα «ψυχική υγεία και επισφαλής εργασία» (13937/23)

Συμπεράσματα του Συμβουλίου σχετικά με την ψυχική υγεία, 15971/23

Συμπεράσματα του Συμβουλίου και των αντιπροσώπων των κυβερνήσεων των κρατών μελών σχετικά με μια ολοκληρωμένη προσέγγιση της ψυχικής υγείας των νέων στην Ευρωπαϊκή Ένωση (15322/23)

Σύσταση του Συμβουλίου, της 8ης Δεκεμβρίου 2022, σχετικά με την προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα: οι στόχοι της Βαρκελώνης για το 2030 (2022/C 484/01)

Σύσταση του Συμβουλίου, της 8ης Δεκεμβρίου 2022, σχετικά με την πρόσβαση σε οικονομικά προσιτή και υψηλής ποιότητας μακροχρόνια φροντίδα (2022/C 476/01)

Απόφαση (ΕΕ) 2024/1018 του Συμβουλίου, της 25ης Μαρτίου 2024, με την οποία καλούνται τα κράτη μέλη να επικυρώσουν τη σύμβαση για τη Βία και την Παρενόχληση, 2019 (αριθ. 190) της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας

3. Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

Ψήφισμα σχετικά με την ισότητα των φύλων και την ενδυνάμωση των γυναικών στην ψηφιακή εποχή, 2015/2007(INI), C 66/44, 2018.

Υπηρεσία Έρευνας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου: Mental Health in the EU [Ψυχική υγεία στην ΕΕ], Ενημερωτικό σημείωμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, 2023,
[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/751416/EPRS_BRI\(2023\)751416_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/751416/EPRS_BRI(2023)751416_EN.pdf)

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Γενική Διεύθυνση Εσωτερικών Πολιτικών της Ένωσης, Brunello, S., Gay-Berthomieu, M., Smiles, B. κ.ά., Obstetric and gynaecological violence in the EU – Prevalence, legal frameworks and educational guidelines for prevention and elimination [Μαιευτική και γυναικολογική βία στην ΕΕ – Επιπολασμός, νομικά πλαίσια και εκπαιδευτικές κατευθυντήριες γραμμές για την πρόληψη και την εξάλειψή της], Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2024, <https://data.europa.eu/doi/10.2861/32832>

4. Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών σχετικά με μια ολοκληρωμένη προσέγγιση της ψυχικής υγείας, COM(2023) 298 final

[EUR-Lex - 52023DC0298 - EL - EUR-Lex](#)

Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών: Στρατηγικό πλαίσιο της ΕΕ για την υγεία και την ασφάλεια στην εργασία κατά την περίοδο 2021-2027 – Ασφάλεια και υγεία στην εργασία σε έναν μεταβαλλόμενο κόσμο εργασίας, COM/2021/323 final, 2021, 10291/21

Πράσινο Βιβλίο «Βελτίωση της ψυχικής υγείας του πληθυσμού: Προς μια στρατηγική σχετικά με την ψυχική υγεία για την Ευρωπαϊκή Ένωση, COM (2005) 484 της 2005. https://ec.europa.eu/health/ph_determinants/life_style/mental/green_paper/mental_gp_el.pdf

Supporting the mental health of the health workforce and other essential workers [Στήριξη της ψυχικής υγείας του υγειονομικού δυναμικού και λοιπού προσωπικού σε θέσεις κρίσιμης σημασίας]. Γνωμοδότηση της ομάδας εμπειρογνομόνων σχετικά με αποτελεσματικούς τρόπους επένδυσης στην υγεία (EXPH), 2021. https://health.ec.europa.eu/system/files/2021-10/028_mental-health_workforce_en_0.pdf

Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών: Δημογραφική αλλαγή στην Ευρώπη: μια εργαλειοθήκη για δράση, COM(2023) 577 final.

Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών σχετικά με την ευρωπαϊκή στρατηγική για τη φροντίδα, COM/2022/440 final, 2022.

Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών: Ένωση ισότητας: Στρατηγική για την ισότητα των φύλων 2020-2025, COM(2020) 152 final.

Επιτροπή Κοινωνικής Προστασίας και Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Adequate social protection for long-term care needs in an ageing society [Επαρκής κοινωνική προστασία για τις ανάγκες μακροχρόνιας φροντίδας σε μια γηράσκουσα κοινωνία], 2014, <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/71532344-ddf1-4d34-a7aa-f65c701a22a2>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γενική Διεύθυνση Δικαιοσύνης και Καταναλωτών, Quattrocchi, P., Obstetric violence in the European Union – Situational analysis and policy recommendations [Μαιευτική βία στην Ευρωπαϊκή Ένωση – Ανάλυση κατάστασης και συστάσεις πολιτικής], Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2024, <https://data.europa.eu/doi/10.2838/440301>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γενική Διεύθυνση Δικαιοσύνης και Καταναλωτών, Quattrocchi, P., Rozée, V., Schantz, C., van der Waal, R. et al., Case studies on obstetric violence – Experience, analysis, and responses [Μελέτες περίπτωσης για τη μαιευτική βία – Εμπειρία, ανάλυση και απόκριση], Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2024, <https://data.europa.eu/doi/10.2838/712175>

5. Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή

Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Επισφαλής απασχόληση και ψυχική υγεία, 2023. <https://www.eesc.europa.eu/el/our-work/opinions-information-reports/opinions/precarious-work-and-mental-health>.

6. Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων

Violence against women: an EU-wide survey [Βία κατά των γυναικών: έρευνα σε επίπεδο ΕΕ], 2015: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2014-vaw-survey-main-results-apr14_en.pdf.

Fundamental rights survey – Experiences of cyberharassment in the past 5 years [Έρευνα για τα θεμελιώδη δικαιώματα – Εμπειρίες κυβερνοπαρενόχλησης τα τελευταία 5 χρόνια]: https://fra.europa.eu/en/data-and-maps/2021/frs?visualisation=map&topic=3&indicator=a_har5y_cyb&answer=01.%20yes&subset=fldr_agegr5&subsetValue=01.%201629&subsetB=0&subsetBValue=0

Fundamental rights survey 2021 [Έρευνα για τα θεμελιώδη δικαιώματα 2021], <https://fra.europa.eu/en/data-and-maps/2021/frs>.

7. Eurofound (Ευρωπαϊκό Ίδρυμα για τη Βελτίωση των Συνθηκών Διαβίωσης και Εργασίας)

Psychosocial risks in Europe: Prevalence and strategies for prevention [Ψυχοκοινωνικοί κίνδυνοι στην Ευρώπη: επιπολασμός και στρατηγικές για την πρόληψη], Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Λουξεμβούργο, 2014.

<https://osha.europa.eu/sites/default/files/Report%20co-branded%20EUROFOUND%20and%20EU-OSHA.pdf>

8. Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο για την Ισότητα των Φύλων

Στοιχεία από το Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο για την Ισότητα των Φύλων με βάση μικροδεδομένα EU-SILC 2022.

Poverty, gender and lone parents in the EU, Review of the implementation of the Beijing Platform for Action [Η φτώχεια, το φύλο και οι μονογονείς στην ΕΕ – Επισκόπηση της εφαρμογής της Πλατφόρμας Δράσης του Πεκίνου], 2016,

<https://eige.europa.eu/sites/default/files/documents/mh0216841enn.pdf>.

Gender equality and digitalisation in the European Union [Ισότητα των φύλων και ψηφιοποίηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση], 2019. <https://eige.europa.eu/publications-resources/publications/gender-equality-and-digitalisation-european-union>

Gender equality and youth: opportunities and risks of digitalisation [Ισότητα των φύλων και νεολαία: ευκαιρίες και κίνδυνοι της ψηφιοποίησης], Ενημερωτικό δελτίο, 2019.

https://eige.europa.eu/publications-resources/publications/gender-equality-and-youth-opportunities-and-risks-digitalisation-factsheet?language_content_entity=en

Δείκτης ισότητας των φύλων για το 2021: Υγεία – Έμφυλη βία,

https://eige.europa.eu/publications-resources/toolkits-guides/gender-equality-index-2021-report/gender-based-violence?language_content_entity=en.

Δείκτης ισότητας των φύλων για το 2021: Υγεία. Χαμηλότερα επίπεδα πνευματικής ευεξίας για τις γυναίκες: https://eige.europa.eu/publications-resources/toolkits-guides/gender-equality-index-2021-report/women-report-poorer-mental-well-being-men?language_content_entity=en

Combating Cyber Violence against Women and Girls [Καταπολέμηση της κυβερνοβίας κατά των γυναικών και των κοριτσιών], 2022. <https://eige.europa.eu/publications-resources/publications/combating-cyber-violence-against-women-and-girls>

Cyber Violence against Women and Girls: Key Terms and Concepts, 2022. [Κυβερνοβία κατά των γυναικών και των κοριτσιών: βασικοί όροι και έννοιες], 2022.
<https://eige.europa.eu/publications-resources/publications/cyber-violence-against-women-and-girls-key-terms-and-concepts>

Financial independence and gender equality: joining the dots between income, wealth and power [Οικονομική ανεξαρτησία και ισότητα των φύλων: κατανόηση των σχέσεων μεταξύ εισοδήματος, πλούτου και εξουσίας], 2024.

<https://eige.europa.eu/sites/default/files/documents/financial-independence-and-gender-equality.pdf>

9. Συμβούλιο της Ευρώπης

Report on Psycho-Social Aspects of Single-Parent Families [Έκθεση σχετικά με τις ψυχοκοινωνικές πτυχές των μονογονεϊκών οικογενειών],
https://www.coe.int/t/dg3/health/Reportsingleparents_en.asp.

Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας (CETS αριθ. 210)

<https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=treaty-detail&treaty-num=210>

10. Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη

Tackling the mental health impact of the COVID-19 crisis: An integrated, whole-of-society response. OECD Policy Responses to Coronavirus (COVID-19) [Αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κρίσης COVID-19 στην ψυχική υγεία: Μια ολοκληρωμένη απάντηση για το σύνολο της κοινωνίας. Μέτρα πολιτικής του ΟΟΣΑ έναντι του κορωνοϊού (COVID-19)], Εκδόσεις ΟΟΣΑ, Παρίσι, 2021, <https://doi.org/10.1787/0ccaafa0b-en>

Recommendation of the Council on Integrated Mental Health, Skills and Work Policy [Σύσταση σχετικά με την ολοκληρωμένη πολιτική για την ψυχική υγεία, τις δεξιότητες και την εργασία], 2022, <https://legalinstruments.oecd.org/public/doc/334/334.en.pdf>

ΟΑΣΕ και ΕΕ: Health at a Glance: Europe 2022: State of Health in the EU Cycle, [Η υγεία με μια ματιά: Ευρώπη 2022: Η κατάσταση της υγείας στον κύκλο της ΕΕ], 2022.
https://www.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/health-at-a-glance-europe-2022_507433b0-en

11. Ηνωμένα Έθνη

A Healthy Workforce for a Better World. United Nations System Mental Health and Well-being Strategy [Ένα υγιές εργατικό δυναμικό για έναν καλύτερο κόσμο. Στρατηγική των Ηνωμένων Εθνών για συστημική ψυχική υγεία και ευεξία], 2018,

https://unsceb.org/sites/default/files/imported_files/mental_health_well_being_strategy_final_2018_may_25th_english_0.pdf

Προοπτική παγκόσμιου πληθυσμού 2022: συνοδευτικό σημείωμα σχετικά με μείζονες διαφορές στις εκτιμήσεις συνολικού πληθυσμού για τα μέσα του 2021 μεταξύ των αναθεωρήσεων του 2019 και του 2022. 2022, DESA TOY OHE:

https://population.un.org/wpp/Publications/Files/WPP2022_Release-Note-rev1.pdf

DESA TOY OHE: Στόχος βιώσιμης ανάπτυξης 3.

<https://sdgs.un.org/goals/goal3>.

Mary-Jo Del Vecchio Good: Women and mental health [Γυναίκες και ψυχική υγεία]

<https://www.un.org/womenwatch/daw/csw/mental.htm>

12. Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας

Καταστατικός χάρτης του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας, 1946, Νέα Υόρκη.

<https://apps.who.int/gb/bd/PDF/bd47/EN/constitution-en.pdf?ua=1>

Thinking Healthy: A manual for psychosocial management of perinatal depression

[Εγχειρίδιο ψυχοκοινωνικής διαχείρισης της περιγεννητικής κατάθλιψης], 2015.

https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/152936/WHO_MSD_MER_15.1_eng.pdf?sequence=1.

Maternal mental health and child health and development in low and middle income countries

[Μητρική ψυχική υγεία και παιδική υγεία και ανάπτυξη σε χώρες χαμηλού και μεσαίου εισοδήματος], 2008.

https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/43975/9789241597142_eng.pdf?sequence=1

Women's health and well-being in Europe: beyond the mortality advantage [Υγεία και ευημερία των γυναικών στην Ευρώπη: πέρα από το πλεονέκτημα του μεγαλύτερου προσδόκιμου ζωής], 2016:

<https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/332324/9789289051910-eng.pdf?sequence=1>

RESPECT women – Preventing violence against women [Σεβασμός των γυναικών –

Πρόληψη της βίας κατά των γυναικών], 2019, <https://www.who.int/publications/i/item/WHO-RHR-18.19>.

A focus on adolescent mental health and well-being in Europe, central Asia and Canada. Health Behaviour in School-aged Children international report from the 2021/2022 survey [Εστίαση στην ψυχική υγεία και ευεξία των εφήβων στην Ευρώπη, την Κεντρική Ασία και τον Καναδά. Διεθνής έκθεση για τη συμπεριφορά υγείας στα παιδιά σχολικής ηλικίας με βάση την έρευνα 2021/2022], Τόμος 1, 2023. <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/373201/9789289060356-eng.pdf?sequence=2>

Violence against women [Βία κατά των γυναικών], 2021, <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-women>.

Mental health [Ψυχική υγεία], 2022. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/mental-health-strengthening-our-response>

Παγκόσμιο Παρατηρητήριο Υγείας. ΣΒΑ 3.4 Μη μεταδοτικές νόσοι και ψυχική υγεία. https://www.who.int/data/gho/data/themes/topics/sdg-target-3_4-noncommunicable-diseases-and-mental-health

Guide for integration of perinatal mental health in maternal and child health services [Οδηγός για την ενσωμάτωση της περιγεννητικής ψυχικής υγείας στις υπηρεσίες υγείας μητέρας και παιδιού], 2022. <https://www.who.int/publications/i/item/9789240057142>

Recommendations on maternal and newborn care for a positive postnatal experience: Executive summary [Συστάσεις για τη φροντίδα μητέρας και νεογέννητου με στόχο μια θετική μεταγεννητική εμπειρία: Σύνοψη κυριότερων σημείων], 2022. <https://www.who.int/publications/i/item/9789240045989>

Ψυχική υγεία της μητέρας: <https://www.who.int/teams/mental-health-and-substance-use/promotion-prevention/maternal-mental-health>.

Ψυχική υγεία ηλικιωμένων, 2023, <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/mental-health-of-older-adults>.

Mental health in Europe and Central Asia: girls fare worse than boys [Ψυχική υγεία στην Ευρώπη και την Κεντρική Ασία: τα κορίτσια τα πάνε χειρότερα από τα αγόρια]. ΠΟΥ Ευρώπη, 2023: <https://www.who.int/europe/news/item/10-10-2023-mental-health-in-europe-and-central-asia--girls-fare-worse-than-boys>

European framework for action on mental health 2021–2025 [Ευρωπαϊκό πλαίσιο δράσης του ΠΟΥ για την ψυχική υγεία 2021-2025]. Κοπεγχάγη, Περιφερειακό Γραφείο του ΠΟΥ για την Ευρώπη, 2022. <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/352549/9789289057813-eng.pdf?sequence=1>.

Women's Mental Health: An Evidence Based Review. Mental Health Determinants and Populations, Department of Mental Health and Substance Dependence, 2000 [Ψυχική υγεία των γυναικών: Καθοριστικοί για την ψυχική υγεία παράγοντες και πληθυσμοί, Υπηρεσία ψυχικής υγείας και εξάρτησης από ουσίες]
https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/66539/WHO_MSD_MDP_00.1.pdf?sequence=1

World mental health report: Transforming mental health for all [Παγκόσμια έκθεση για την ψυχική υγεία: Μετασχηματισμός της ψυχικής υγείας για όλους], 16 Ιουνίου 2022,
<https://www.who.int/publications/i/item/9789240049338>.

13. Διεθνής Οργάνωση Εργασίας (ΔΟΕ)

Σύμβαση περί βίας και παρενόχλησης, 2019 (αριθ. 190)

Σύμβαση C190 - Σύμβαση για τη βία και την παρενόχληση, 2019 (αριθ. 190) (ilo.org)

14. Διάφορα

Jané-Llopis, E. - Gabilondo, A. (επιμέλεια): Mental Health in Older People. Consensus paper [Ψυχική Υγεία στους ηλικιωμένους. Έκθεση ομάδας συναίνεσης]. Λουξεμβούργο, Ευρωπαϊκές Κοινότητες, 2008.

https://ec.europa.eu/health/ph_determinants/life_style/mental/docs/consensus_older_en.pdf

Make Mothers Matter: Single Mothers within the European Union [Δώστε αξία στις μητέρες: Μόνες μητέρες στην Ευρωπαϊκή Ένωση], 2022, <https://makemothersmatter.org/single-mothers-within-the-european-union/>.

Εθνικό Κέντρο για τα αγνοούμενα και κακοποιημένα παιδιά (NCMEC): Μαρτυρία σχετικά με τη βαθυπαράδοση “Addressing Real Harm Done by Deepfakes”, Μάρτιος 2024.

Petra Persson και Maya Rossin-Slater: When Dad Can Stay Home: Fathers' Workplace Flexibility and Maternal Health [Όταν ο μπαμπάς μένει σπίτι: εργασιακή ευελιξία των μπαμπάδων και υγεία των μαμάδων], Έγγραφο εργασίας NBER αριθ. 25902, Μάιος 2019, <https://www.nber.org/papers/w25902>.